

Затверджую

Проректор з наукової роботи
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

Володимир ІВАНИЦЯ

«30» квітня 2025 р.

ВИТЯГ

**з протоколу № 9 міжкафедрального наукового семінару
кафедри української мови та мовної підготовки іноземців
філологічного факультету Одеського національного університету імені
І. І. Мечникова від 18 квітня 2025 р.**

ПРИСУТНІ:

14 осіб, із них 11 – наукові і науково-педагогічні працівники кафедри української мови та мовної підготовки іноземців.

Ковалевська Тетяна Юріївна, завідувач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, доктор філологічних наук, професор;

Дружинець Марія Львівна, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, доктор філологічних наук, професор;

Романченко Алла Петрівна, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, доктор філологічних наук, професор;

Рева-Лєвшакова Людмила Володимирівна, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, доктор філологічних наук, професор;

Поліщук Світлана Сергіївна, доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, кандидат філологічних наук, доцент;

Лакомська Інна Валеріївна, доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, кандидат філологічних наук, доцент;

Труба Ганна Миколаївна, доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, кандидат філологічних наук, доцент;

Дмитрієв Сергій Вікторович, доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземців, кандидат філологічних наук,

Воронежцева Алла Аркадіївна, старший викладач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців;

Глушкова Наталя Михайлівна, старший викладач кафедри української

мови та мовної підготовки іноземців;

Сеник Ганна Володимирівна, старший викладач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців.

На науковому семінарі присутній аспіранти:

аспірант 1-го року навчання Гречка Максим Геннадійович.

аспірантка 4-го року навчання Швець Юлія Вікторівна.

На науковий семінар запрошені:

1. Доктор філологічних наук, професор Неклєсова Валерія Юріївна, професор кафедри граматики англійської мови, гарант освітньої програми 035 Філологія третього освітньо-наукового рівня,
2. Доктор філологічних наук, професор Шевченко Тетяна Миколаївна, завідувач кафедри української літератури та компаративістики;
3. Кандидат філологічних наук Стрій Людмила Іванівна, доцент кафедри прикладної лінгвістики, декан філологічного факультету.

З присутніх – 6 докторів наук та 5 кандидатів наук – фахівців за профілем представленої дисертації.

Головуюча на науковому семінарі – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Дружинець Марія Львівна.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення публічної презентації наукових результатів дисертації аспірантки кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Швець Юлії Вікторівни на тему «Густаторний код української лінгвоментальності: лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі художньої літератури 18-21 ст.)», представленої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Одеського національного університету імені І. І. Мечникова 24 листопада 2020 року, протокол № 5, та уточнено і затверджено на засіданні Вченої ради Одеського національного університету імені І. І. Мечникова 13 грудня 2023 року, протокол № 5.

Роботу виконано на кафедрі української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Ковалевська Т.Ю.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь здобувачки Швець Юлії за матеріалами дисертаційного дослідження «Густаторний код української лінгвоментальності: лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі художньої літератури 18-21 ст.)». Аспірантка виклала основні положення своєї дисертації, акцентуючи увагу на актуальності теми дослідження, предметі, об'єкті, завданнях, науковій новизні та на результатах отриманого дослідження.

2. Запитання до здобувачки.

По доповіді було поставлено 6 запитань, на які доповідачка дала ґрунтовні відповіді. Питання поставили:

- Професор, доктор філологічних наук Дружинець Марія Львівна;
- Професор, доктор філологічних наук Романченко Алла Петрівна;
- Професор, доктор філологічних наук Шевченко Тетяна Миколаївна;
- Професор, доктор філологічних наук Рева-Левшакова Людмила Володимирівна;
- Доцент, кандидат філологічних наук Поліщук Світлана Сергіївна;
- Доцент, кандидат філологічних наук Труба Ганна Миколаївна.

3. Виступи присутніх.

З оцінкою дисертації Швець Юлії Вікторівни виступили рецензенти:

Рецензент роботи професор, доктор філологічних наук **Романченко Алла Петрівна**, яка зазначила актуальність роботи та звернула увагу на новизну наукового дослідження, адже матеріалом дисертаційного дослідження постали лінгвокультурологічні і психолінгвістичні аспекти української лінгвоментальності, презентовані на рівні густаторних кодів і реконструйовані на ємному матеріалі художньої літератури 18-21 століть, що практично не досліджено в українському мовознавстві взагалі. На думку Романченко А. П., дисертація є актуальним дослідженням, містить наукову новизну, чітко окреслену мету із повністю вирішеними завданнями, теоретичне та практичне значення, об'єкт і предмет дослідження, зв'язок дослідження з науковими програмами, планами та темами, релевантними застосованими методами, достатньою апробацією. Кожний розділ роботи є логічним, науково обґрунтованим, доречним, чітко розкриває та пояснює поставлені завдання. Одержані результати переконливі, мету досягнуто, а тему розкрито.

Рецензент зауважила, що дисертаційна робота відповідає всім формальним і змістовим вимогам, які висуваються до робіт такого типу, що подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні

науки зі спеціальності 035 Філологія, і може бути рекомендованою до захисту.

Рецензент роботи, доцент, кандидат філологічних наук Лакомська Інна Валеріївна зазначила наукову обґрунтованість та цілісність положень і висновків роботи, яка є самостійним і концептуально завершеним науково-кваліфікаційним дослідженням. Лакомська І. В. звернула увагу на запропонований у дослідженні механізм аналізу густаторних кодів української лінгвоментальності, доцільність активного використання в цьому аспекті фразеологічних одиниць як найяскравіших ідентифікаторів національного лінгвоментального і лінгвокультурологічного простору, а також з'ясування їхнього асоціативного фону, що максимально унаочнює психолінгвістичну специфіку їхнього сприйняття представниками сучасної національної лінгвокультури. Рецензент зауважила, що представлена дисертація повністю відповідає всім вимогам, які висувуються до праці, що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія, і може бути рекомендованою до захисту.

В обговоренні взяли участь присутні на науковому семінарі: проф. Романченко А. П., проф. Дружинець М. Л., проф. Шевченко Т. М., проф. Рева-Левшакова Л. В., доц. Лакомська І. В., доц. Поліщук С. В., доц. Стрій Л. І., доц. Труба Г. М., доц. Дмитрієв С. В. Доповідачі звернули увагу на високий рівень підготовленої праці, солідну апробацію, беззаперечні новизну та актуальність представленої роботи.

З характеристикою здобувача виступила *науковий керівник* доктор філологічних наук, професор Ковалевська Тетяна Юріївна, яка відзначила, що аспірантка вперше системно дослідила густаторні коди української лінгвоментальності в лінгвокультурологічному і психолінгвістичному аспектах, що дало їй змогу отримати переконливі і науково обґрунтовані результати, презентовані у проведеному авторкою вільному асоціативному експерименті. Також Т. Ю. Ковалевська відзначила складність, актуальність і безперечну новизну дослідження Юлії Швець, здійсненого на ємному фактичному матеріалі, що є практично першим таким опрацюванням зазначеної проблематики в сучасній україністиці. На думку наукового керівника, аспірантка виявила неабиякі аналітичні здібності під час збору, систематизації та пояснення фактичного матеріалу, продемонструвала чітку і копітку працю в його лінгвістичній інтерпретації, довела обґрунтованість власних висновків, здійснивши масштабний асоціативний експеримент, що результувалось у глибоких і переконливих висновках. Також до безперечних переваг дослідження, на переконання Ковалевської Т. Ю., належить вільне оперування Юлією Швець доволі складною теоретичною базою, яка інтегрує ідеї і практичний інструментар психолінгвістики, лінгвокультурології,

комунікативної і сугестивної лінгвістики, історичних і філософсько-психологічних наук тощо. Також Ковалевська Т. Ю. зазначила, що робота здобувачки становить як переконливу теоретичну цінність, оскільки істотно поглиблює напрацювання багатьох як мовознавчих, так і інших суміжних наук, зокрема враховуючи специфіку фактичного матеріалу, так і практичне значення, яке виявляється у можливості застосування отриманих висновків у розробці і поглибленні актуальних лекційних і практичних курсів як для філологів, так і для здобувачів інших спеціальностей, оскільки результати максимально уяскравлюють особливості національного сприйняття крізь призму густаторної автентики, ще раз підкреслюючи самотність і неповторність української нації. На думку наукового керівника, Ю. Швець успішно виконала поставлені завдання, отримала глибокі і верифіковані результати, які становлять безсумнівний внесок у сучасну лінгвістику. Дисертація написана самостійно, виявляє творчий та науковий характер мислення і свідчить про наукову зрілість здобувачки.

Затвердити висновок:

ВИСНОВОК

міжкафедрального наукового семінару про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему:
«Густаторний код української лінгвоментальності:
лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі
художньої літератури 18-21 ст.)»
здобувачки ступеня доктора філософії Швець Юлії Вікторівни
за спеціальністю 035 Філологія.

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри української мови та мовної підготовки іноземців № 360 «Дослідження психо- і нейролінгвістичних аспектів комунікативної сугестії» (номер державної реєстрації 0124U002647), наказ № №595-18 від 03.04.24, термін виконання 01.04.2024 – 31.12.2028. Актуальність дисертаційної роботи зумовлена теоретичною і практичною значущістю проблеми національної самоідентифікації крізь призму густаторики в її лінгвокультурологічній і психолінгвістичній інтерпретації, браком відповідних досліджень та потребою в її якнайдетальнішому науковому опрацюванні, насамперед на рівні лінгвоментальних презентацій.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Здобувачці на основі зібраного та проаналізованого фактичного матеріалу вдалося виявити та проаналізувати специфіку густаторного коду національної лінгвоментальності у проєкції на його лінгвокультурологічну і

психолінгвістичну природу. У межах поставленої мети зібрано ємний фактичний матеріал, джерельна база якого охоплює твори українських майстрів слова 18-21 століття, що є релевантним для комплексного лінгвокультурологічного і психолінгвістичного аналізу та представлено багатоаспектними прикладами та інтерпретаціями експериментально отриманих асоціативних реакцій на актуальні національні густативи. Такий комплексний підхід до аналізу густаторної лексики дав змогу авторці сформувати оригінальний алгоритм дослідження, який уможливило отримання ємного різноаспектного уявлення про специфіку лінгвоментальної презентації густаторних кодів як одних із провідних у системі національної ідентифікації. У межах цього алгоритму встановлено лексико-семантичні особливості вияву густаторних кодів, пояснено їхні етимологічні, історичні, філософські та психологічні витoki, висвітлено унікальність відповідних моделей у комплексі національної лінгвоментальності, які чітко ідентифікують відповідну специфіку національного світобачення. Лінгвокультурологічний аспект висвітлено на рівні лексико-семантичних і фразеологічних моделей. Психолінгвістичний аспект дослідження увиразнив отримані результати завдяки проведенню асоціативного експерименту, скерованого на фіксацію та інтерпретацію густаторної лексики сучасними респондентами, що, у свою чергу, унаочнило актуальні і периферійні зони сприйняття реальності сьогодення.

1. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.

Наукові положення, представлені в дисертаційній роботі Швець Ю. В., обґрунтовані значним обсягом отриманих даних. Мета, завдання логічно пов'язані, аналіз густаторних кодів здійснено з використанням низки сучасних методів дослідження. Висновки відображають суть проведених досліджень та узагальнюють виявлені закономірності проаналізованого мовлення.

Здобувачка, зокрема, запропонувала алгоритм комплексного дослідження актуальних сегментів національної лінгвоментальності, зокрема на рівні густаторних презентацій, верифікація якого здійснена в розгорнутому аналізі їхньої семантичної і лінгвокультурологічної оригінальності, а також представлена у результатах психолінгвістичного асоціативного експерименту, який дав змогу встановити характерні сприйняткові пріоритети зазначених кодів сучасними представниками національної лінгвоментальності.

2. Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що:

- *вперше* описано густаторний код української лінгвоментальності шляхом установлення важливих складників української кулінарної культури в їхній лінгвокультурологічній і психолінгвістичній

інтерпретації:

- *вперше* досліджено функціонування густативів на ємному матеріалі української художньої літератури 18–21ст. у її різножанровій представленості;
- *вперше* запропоновано авторське визначення смакової константи ментальності (СКМ) як репрезентативного коду української лінгвоментальності;
- *вперше* подано авторську класифікацію актуальних для художнього дискурсу лексико-семантичних і фразеологічних одиниць на позначення їжі та питва і пояснено їхню лінгвокультурологічну специфіку;
- здійснено авторський розподіл виокремлених густативів за способом їхнього ритуального і буденного вжитку;
- у результаті проведення вільного асоціативного експерименту встановлено актуальний асоціативний фон лексики на позначення їжі та питва і виявлено особливості сприйняття динаміки аналізованих густативів у проєкції на соціальні характеристики респондентів;
- *унерше* виокремлено лінгвоментальні риси українців та їхню культурологічну специфіку на рівні харчосмакових експлікацій.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи:

—описано густаторний код української лінгвоментальності у його лінгвокультурологічній і психолінгвістичній інтерпретації, що сприятиме поглибленню відповідних теоретичних положень;

- дослідження функціонування густативів на ємному матеріалі української художньої літератури 18–21ст. в її різножанровій представленості може прислужитись у подальшому розвитку ідей українського літературознавства й літературознавчої історіографії та жанрології, дискурсології, досліджень ідіолектної специфіки українських майстрів красного письменства;
- авторська класифікація актуальних для художнього дискурсу лексико-семантичних і фразеологічних одиниць на позначення їжі та питва поглиблює положення сучасного українського мовознавства, зокрема лексикології, семантики, фразеології тощо;
- авторський розподіл виокремлених густативів за способом їхнього ритуального і буденного вжитку урізноманітнюватиме положення фольклористики, історії мовознавства, історії української літературної мови;
- результати асоціативного експерименту прислужаться в подальшій розробці психо- і соціолінгвістичних аспектів сприйняття ідентифікації.

Матеріали дослідження можуть бути використані під час укладання підручників, навчальних посібників із сучасної української мови (розділи з лексикології, фразеології, історії мови), з психо- і нейролінгвістики, комунікативної і соціолінгвістики, нейролінгвістичного програмування тощо. Отримані дані можуть застосовуватися і при викладанні відповідних лекційних курсів та проведенні семінарських занять.

5. Оцінка структури та обсягу дисертації, її мови та стилю

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення, а також оформленням у цілому відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Дисертаційна робота була перевірена автоматизованим сервісом пошуку плагіату Strikeplagiarism.com. Результати перевірки зафіксовано у звіті від 15.04.2025 року. Отримані такі результати: оригінальність – 94,95%, схожість – 5,05%. Робота є самостійною і може бути рекомендована до захисту. Комісія з етики та академічної доброчесності кафедри української мови та мовної підготовки іноземців установила, що наведені у звіті подібності текстові збіги стосуються загальновідомих фактів, подій та явищ. Окремі фрази, твердження і терміни є сталими у навчальній та науковій літературі з теми цього академічного твору. Виявлені текстові збіги не стосуються наукової новизни роботи та не впливають на отримані авторкою висновки. Оформлення цитувань і наукового апарату є коректним. Виявлені текстові збіги не є плагіатом та не тягнуть за собою порушення авторкою принципів академічної доброчесності.

Інші факти, встановлені рецензентами у процесі перевірки: відсутні.

Висновок: За результатами перевірки дисертація на тему «Густаторний код української лінгвоментальності: лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі художньої літератури 18-21 ст.)» Швець Юлії Вікторівни визнана оригінальною роботою, яка не містить елементів академічного плагіату.

7. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Швець Ю. В. Шляхи входження і функціонування лексичних запозичень на позначення їжі та питва у контексті твору «Енеїда» І.

- Котляревського. Записки з українського мовознавства. 2021. Вип. 28. С. 86–98. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2021.28.235524>
2. Швець Ю. В. Дослідження кодів української густаторної лексики методом вільного асоціативного експерименту. Актуальні питання гуманітарних наук. міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 44. Т. 3. С. 146–154. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-23>
 3. Ковалевська Т. Ю., Швець Ю. В. Асоціативний фон класичних густативів. Записки з українського мовознавства. 2023. С. 254–272. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2023.30.283885>
 4. Швець Ю. В. Фразеологізми з густаторним компонентом у лінгвоментальному фокусі: лінгвокультурологічний аспект (на матеріалі зразків класичної і сучасної української художньої літератури 18 – 21 ст.). Вісник науки та освіти. 2024. Вип. 8 (26). С. 522–539. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8\(26\)-522-539](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8(26)-522-539)
 5. Швець Ю. В. Контекстуальні семантико-стилістичні трансформації рекламних густативів. Культура слова. 2022. Вип. 97. С. 167–176. DOI: doi.org/10.37919/0201-419X-2022.97.16

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації (опубліковані в закордонних виданнях):

6. Shvets Yuliia. Study of fluctuations of the concept of «Mentality» in modern humanities: philosophical, psychological and linguistic aspects. International scientific conference «Philological sciences and translation studies: European potential»: Baltija Publishing. 2022. Pp. 199–203. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-49>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації (стаття у колективній монографії, опубліковані тези доповідей на наукових конференціях):

7. Швець Ю. В. Лінгвокультурологічна інтерпретація лінгвоментальних складників фразеологізмів із густаторними маркерами (на матеріалі зразків української художньої літератури 18-21 ст.). Одеська лінгвістична школа: пріоритетні напрями: колект. моногр. / за заг.ред. Ковалевської Т. Ю. 2024. С. 174–187.
8. Швець Ю. В. Динаміка густативів на матеріалі твору «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького. Матеріали І міжнародного конгресу «Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки і перспективи». Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 2021. С. 121–125.
9. Швець Ю. В. Поняття густаторного коду української ментальності в дослідженнях сучасних учених. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару «Мова і право». 2021. С.102–105.

8. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо.

Результати дослідження апробовано в доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях:

1. І Міжнародному конгресі «Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки та перспективи» ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2021);
2. Міжнародній науковій конференції «Інтегративна лінгвостилістика: пізнання мови в часі» НАН України (Київ, 2022);
3. Сьомих міжнародних Карпенківських читання (Одеса, 2022);
Всеукраїнській науково-методичній конференції студентів та молодих науковців «Прикладна лінгвістика 2021: проблеми і рішення» Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (Миколаїв, 2021);

4. Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Мова і право» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. (Дніпро, 2021);
5. Всеукраїнській науковій конференції «Слово-текст-мова у дослідницьких парадигмах сучасної лінгвістики» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Харків, 2021);
6. Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Українська філологія в контексті розвитку європейської наукової думки», присвяченій 85-річчю від дня народження професора Дмитра Бучка» (Тернопіль, 2022);
7. International scientific conference «Philological sciences and translation studies: European potential» (Рига, Латвія, 2022);
8. V Міжнародній науковій конференції «Нова лінгвістична парадигма: теоретичні та прикладні аспекти» (Одеса, 2023);
9. Звітній конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, 2022) та круглих столів «Українська мова в дослідженнях одеських лінгвістів» (Одеса, 2020; Одеса 2021);
10. Восьмих міжнародних Карпенківських читаннях (Одеса, 2024).

У процесі обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Швець Юлії Вікторівни на тему «Густаторний код української лінгвоментальності: лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі художньої літератури 18-21 ст.)»,
2. Констатувати, що дисертація Швець Юлії Вікторівни за своїм науковим рівнем, новизною отриманих результатів, теоретичним та практичним значенням, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

У 9 наукових публікаціях повністю відображені основні результати дисертації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в колективній

монографії, 3 – тези на конференціях різного рівня.

3.Рекомендувати дисертацію Швець Юлії Вікторівни «Густаторний код української лінгвоментальності: лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі художньої літератури 18-21 с.)», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія для подання до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Результати голосування щодо затвердження Висновку та рекомендації до захисту дисертації:

- «за»	14
- «проти»	немає
- утримались	немає

Головуюча на міжкафедральному науковому семінарі, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців доктор філологічних наук, професор

Марія ДРУЖИНЕЦЬ

Секретар кафедри української мови та мовної підготовки іноземців кандидат філологічних наук, доцент

Ганна СЕНИК

18 квітня 2025 р.